

ORGOLIU ȘI UMILITATE

SMERITA după F.M. Dostoievski. Dramatizare și traducere: Doina Vamos
• Teatrul Național din Tirgu Mureș
• Data premierei: 11 martie 1990 • Regia: Dan Alecsandrescu • Scenografia: Rodică Arghir • Distribuția: Dan Glasu (Markar Petrovici Teremski), Mihaela Rădescu (Anna Egorovna), Ion Sasaran (Ilia Kuzmici), Ion Fiscuteanu (Feodor Pavlovici), Mircea Anca (Efimovici), Livia Gingulescu (Avdotia Gavrilovna), Iolanda Dain (Lidia Gavrilovna), Radu Olăreanu, student anul III (Studentul), Elena Jitcov (Căpităneasa), Dan Ciobanu (Schroeder), Daniela Diaconescu (Lukeria).

În atingere cu opera dostoievskiana interpretările critice, traducerea, dramatizarea, ca și punerile în scenă sînt constrînse să-i preia antinomiile fundamentale. Întreprinderile amintite sînt prin ele însele nemăsurat de orgolioase, iar șansa lor nu poate sta, totuși, decît în umilitate. Nu în prosternare, nu în respect inhibitoriu, anchilozant, ci într-o accepție superioară a umilității, ținută să dea samsa de substanță și fond, într-o nesfîrșită reinventare de perspective, de forme, de posibile și dorite „echivalări” transfiguratoare. Reciproca e și ea valabilă într-o și mai evidentă măsură, absența sau imposibilitatea acestei lăuntrice umilități creatoare, denunțînd deșănțarea orgoliului, involuntar ridicol în puținătatea-i lumească. Organicitatea e semnul umilității și al accederii la substanță. Aleatoriul

e, dimpotrivă, semnul orgoliului și al derivei.

Spectacolul Naționalului din Tirgu Mureș ne invită la o atare meditație. Dramatizarea **Smeritei** nu ezită să introducă la un moment dat, în textul pentru spectacol, personajul unei alte scrieri dostoievskiene, fără să poată oferi însă punerii în scenă șansa convertirii epicului în dramatic. Reprezența nu depășește astfel nivelul ilustrării enclavelor conflictuale ale textului. Derularea acestora e uneori trenantă, tocmai pentru că succesiunea lor rămîne tipic narativă. Nedecurgînd cu necesitate (potrivit legilor genului dramatic), apariția unor personaje în scenă ca și ivirea scenelor ca atare, în textul dramatizării, funcționează mai curînd pe principiul **quod erat demonstrandum** pentru teza dată, decît pe principiul adevărului artistic, elocvent prin el însuși. Deranjează nu numai și nu atît faptul că spectacolul e foarte lung (de aproape trei ore și jumătate, cu două pauze), cît impresia că el poate dura oricît, într-un ritm fără legătură cu teatrul. Și asta în ciuda unei solide edificări scenice, de către un regizor experimentat, ca Dan Alecsandrescu, în ciuda unei elaborări minuțioase în detaliu, însă mai puțin preocupate de perspectiva ansamblului.

Reprezența continuă să intereseze — doar se joacă „un” Dostoievski! — dar, neputînd să și placă pe întreg parcursul ei, prelungit, nu convinge de adevărul dezbaterii implicate, punînd pe talgerele balanței tocmai orgoliul și umilitatea. Și cîtă nevoie am fi avut, poate mai

ales în aceste zile și mai ales la Tirgu Mureș, să ne scrutăm conștiințele, să vedem cît rău ne poate aduce emergența orgoliului, în absența unei elementare umilități, fie și creștine. Ceea ce ar fi putut să ne cutremure riscă să treacă pe lîngă noi fără ca măcar să ne tulbure. Cine ar putea să se recunoască într-un discurs care îi rămîne depărtat și străin, fără legătură cu ceea ce se întîmplă, cu ceea ce i se întîmplă, aici și acum?

Cîteva strădanii actoricești sînt fără îndoială notabile: Mihaela Rădescu dă o plauzibilă imagine a personajului ei, Smerita, jucînd cu finețe (nu și cu destulă forță!) o partitură dificilă, în care tăcerile devin de multe ori mai grătore decît cuvintele. Dan Glasu, în rolul cămătarului Teremski, e un soț aprig dar iubitor, actorul reușind să surprindă în bună măsură natura contradictorie, predominant vindicativă, a personajului. Păcat că, jucînd mereu „în forță”, devine fără să vrea monocord. O icoană a sufletului slav e zugrăvită cu înțelegere, în tușe subtile nuanțate, de Ion Săsăran (Ilia Kuzmici). Ion Fiscuteanu (Feodor Pavlovici) trece pe lîngă un personaj demonic, coborîndu-l în pitoresc facil, grosier și răcnit. Pentru Actorul cu același nume nu cred că există un dușman mai mare decît această manieră Fiscuteanu, în care se complăce în ultima vreme. Deplasarea accentelor spre pitoresc e vizibilă în jocul Lievei Gingulescu (Avdotia) și al Iolande Dain (Lidia Gavrilovna), iar sublinierea patologicului cu ostentație grevează aparițiile lui Mircea Anca (Efimovici) și Radu Olăreanu (Studentul). Corectă, prezența Elenei Jitcov (Căpităneasa).

Scenografia Rodică Arghir permitea o mult mai fluentă desfășurare a spectacolului, oferindu-i totodată dimensiunea spirituală, specifică, printr-un decor-fundal sugestiv, de părăsita calapeteasmă.

Victor Parhon

